

Тих, лето 1273

На път за манастира, седнал вдървено зад водача на колесницата, Константин Тих Асен проследи две гургулици, изплашени от шума на колелетата и вдигнали се от близките брястове. С полета си пресякоха фона от сиво-зелените възвишения на Маториевите, планини или както ромеите ги наричаха в тази им част – Хемус *, и се скриха зад дърветата.

Императорът на ромеите беше толкова ловък, че бе успял да разруши продължителния българо-кумански съюз. А куманите са отдавнашна народност, най-близка до българите.

Още същата сутрин, преди службата в манастира, личният му гончия, изпратен предния ден от тайния човек в Търнов, чиято задача беше най-вече да скрие следите си от царица Мария, пристигна в манастира. Тих внимателно прочете подробните доклади и разбра, че е крайно време да се намеси. Сам не беше наясно дали болката от движението с патерици го потискаше повече, или фактът, че беше оставил ромейката да вае управлението... Угризенията му растяха най-вече заради това, че царството беше харчило значително повече средства от тези, с които разполагаше. А стопанството, след атаките на татарите, се свиваше, доставките се бавеха, царските служители не достигаха до данъкоплатците... Сега, преди да стане прекалено късно, трябваше да се обърне към Яков Светослав и към евреина Йосиф Самуил... Към Яков – за да организира защитата срещу татарите, а към Йосиф Самуил – да му заеме пари.

Стисна рамото на водача и колесницата-двуколка спря. Намираха се на малко възвишение... Следващата

---

* Хемус – Стара планина.

го група от четирима конници – двама стражи, личният му секретар-писар Стилиан Граматик – съсухрен, дребен и кръглолик човек, и началникът на манастирската стража – Баран, невисок, набит, почти без врат, с широко лице и сплеснат нос и с весели кафяви очи мъж, от когото струеше силата ту на впрегатен, ту на боен жребец, също запряха. Спря и следващата царската свита двуколка с покрит товар в нея.

В миналото Баран, командир на манастирската стража, който беше отговарял за военната подготовка на черноризците и беше имал задачата да организира следенето на проходите и пътищата в близост до манастирите около Търнов, се беше прочул при защитата на Плачковския манастир. Из цялата страна се носеше легендата за героичния му подвиг като началник стража на Килифаревския манастир. От манастира, който отстояше само на хвърлей място, се получил димен сигнал за помощ, тъй като малък елитен отряд – по-късно се беше оказал татарски, но и с участието на ромси, е обкръжил светата обител. Само с още двама черноризци на коне Баран беше успял да пресече вражеското обкръжение и засада, да внесе в манастира лъкове и колчани със стрели, да повдигне падналия дух на защитниците, да ги стегне и организира и сам да извърши няколко геройства. В това време пристигнал на помощ конен отряд от крепостта Ряховец*, където поначало била разположена конницата за защита на Търнов, и нападателите били принудени да се оттеглят през глава.

Лятото беше настъпило. Загледа се във възвишенията нататък, в буйната зеленина, в красотата на изпъстрените с тревни свили и цветове ливади. Не стоя дълго, махна с ръка да продължат.

По пладне стигнаха до малка равна поляна край реката в съседство с група от няколко бряста, чиито дантели

---

* Ряховец – Горна Оряховица.

от несиметрични и двойно назъбени листа потрепваха под лекия ветрец откъм горите.

Малко встрани беше наредена дълга маса, покрита с бели ленени кърпи, а нататък двама селяни работеха над огън и отделяха жарава в ямка, над която се въртеше на шиш едро шиле. Придружаващите царя скочиха от седлата и започнаха да спъват конете в ниското, до реката. Помогнаха му да слезе и той, като се опираше внимателно на патерицата, направи няколко стъпки към сенките под дърветата. Встрани друг селянин чинно стоеше до маса с наредени плодове и покрити глинени паници, които обитателите на околните къшля доставяха винаги, когато знаеха, че Тих е в манастира и ще прави излет. Вече два месеца се застояваше за повече дни тук.

В този момент Баран заобиколи следващата ги двуколка, пресегна се и измъкна от дисагите дълъг и надут мях. Наля вино в една висока чаша от мътно стъкло с ниско столче, допълни я с вода и я подаде на царя.

– Днешното вино е от лозята под Хотелич*, господарю. Толкова е добро, че обезателно трябва да следите чашата да не загуби дъното си.

Тих се засмя. Обичаше шегите на Баран.

Стилиан свали от двуколката малка маса, столове, единият от които беше с изкусно резбовани облегалки за ръцете и гърба. Постави масата под сянката на големия бряст и отгоре дъска за писане, пергамент, пера и мастило. Резбования стол сложи до масата с плодове и мезетата, но обърнат към писалищната маса. Царят, като се подпираше на лека и удобна ясенова патерица, облечена в тънка и фина ярешка кожа, пристъпи и седна на стола. Пресегна се към чепка грозде. Стилиан пък се настани зад малката маса и се приготви за писане.

Тих издиктува две писма и като свърши, облегна се

---

* Хотелич – Крепост и град над днешно Севлиево.

назад. Загледа замислено камъните, изгладени от хилядолетни бистри води, спускащи се от планините. Подозренията му се увеличаваха, а нямаше никакви нови известия. Реколтите и приходите през изминалите години на царуването му не бяха лоши, но няколкото не съвсем успешни похода, ежегодните плащания на татарите, възстановителните работи по крепостите, инвестициите по манастирите, както и по ангажирането на чуждестранните мастъри* и учени, набезите на татарски орди чак до Червен и Търнов преди 2 години бяха затруднили стопанството. За да го стимулира, беше започнал да дупчи парите и така ги обезцени. Сега поне имаше пари за текущите разходи... Но нямаше да мине без заеми.

Жадно, със свито сърце, Тих беше изслушвал пратениците на съгледвачите от изток, докладите от канцеларията и стопанските последици от инфлацията. Сравняваше цените. Иначе обичаше да се заседява на чардака над манастирския двор и да пише стихове и не се лишаваше от разходката на кон нагоре по реката. Изгърпяваше малко унизителното възсядане, тъй като двама слуги трябваше да държат специална платформа. Всеки път с горчивина си спомняше прежните си сила и ловкост. Но това беше вече минало, а той бе достатъчно корав, за да не унива...

Неговият верен слуга, който беше подслушал Мария, му бе изпратил съобщение, в което изказваше опасения, че нещо може да се случи на Теодора Асенина, новата съпруга на Яков Светослав. Това ли беше противодействието на неговото решение да повери повече власт на Яков, който му беше помагал винаги и на когото имаше доверие? Тих беше дал на Яков титлата княз Преславски, както и генералното командване на войските от всички военни окръзи със задача да организира защита-

---

* Мастър – Архитект.

та на твърдините. На Яков бе вменено и задължението да следи прибирането и съхранението на реколтата. Научавайки това, Мария не бе показала недоволството си. Но по-късно при всеки удобен случай си позволяваше да му демонстрира пренебрежение – нещо, което по-скоро го развеселяваше. Докато не дойде тази вест. Сега, когато беше научил, че Мария е започнала тайно да се интересува от Теодора Асенина Ласкарина, новата жена на Яков, и тъй като познаваше съпругата си и майка на престолонаследника, налагаше се да предприеме нещо.

Константин Тих се облегна назад и се замисли. Какво можеше да се загуби или спечели, ако се опиташе да преразпредели властта в страната?

В далечината се чу ловджийски рог.

– Идват, господарю – каза Стилиан, който продължаваше да седи зад масата за писане.

В края на горската просека, край пътя, се показаха няколко конници. Беше доста впечатляваща и пъстроцветна група. Начело яздеше възрастен спокоен мъж, мускулест, но жилив, със светло лице с дълбоки и криви бръчки, квадратна брадичка, побелели мустаци, сини очи, обръсната глава и с побеляла сплетена кика*, спускаща се от тила му. Беше препасал лък, а край седлото се виждаха провиснали от пояса му дълъг меч и копие. Това беше прочутият приятел и боен другар на царя Пеньо Хънеш от Беброво, мъж с обаятелна осанка и старейшина. Зад него следваха, също оборудвани с ловни оръжия, няколко чужденци и българи.

Част от тези хора бяха повикани от Тих от странство. Вече от години работеха в Търнов по разнообразни задачи, включително да преподават знания в царската школа.

---

* Кика, чембер – Перчем, плитка, наричана още кика (стблг. къка – коса, чембас); думата се е срещала почти до края на XIX в.

Всред групата се отличаваха мастърът Кюбер от Франция, повиканият от Константинопол учител по пеене Курак, който беше от български произход, декораторът Балини от Рим, както и двама българи – стенописецът Димитър, който беше от рода на Асневци, и майсторът златар Харалампий от Хотелич.

Когато биваха в Търнов, членовете на тази група се събираха често на приятелски срещи и гощавки в къщата на мастъра Кюбер, във Франския и Далматинския квартал, под Царевец. Кюбер носеше прошарената си дълга коса подстригана равно отзад, имаше кръгли сиви и печални очи, които оживяваха само когато заговореше за строежите и силуетите на къщите в Търнов, или за виното от предпланинските райони.

Курак беше облечен в ромейски дрехи, с пристегнатата в кръста риза и тесни панталони. Имаше деликатни черти, тънък нос и тесни устни. Живееше със съпругата си ромейка в квартала под Трапезица, недалеч от еврейския квартал. Наскоро си бе взел нова слугиня от едно близко село, която се отличаваше с чудния си звънлив и весел глас и им пееше често. Беше я избрал на полето един ден, чувайки я да пее, докато бяха минавали с царя по време на жътва на път към манастира.

Балини беше тъмнокос и синеок, дребен мъж, който се обличаше винаги изключително спретнато и който говореше тихо, но винаги на място.

Харалампий от Хотелич беше от стар род малки боляри, с кестенява коса, светла кожа, среден на ръст, с правилни благородни черти на лицето.

Като слязоха от конете, струпаха се за кратко зад товарното муле, което ги следваше и което беше натоварено с дивеча от лова. Засуетиха се в края на поляната на фона на буйната зеленина на храстите и дърветата, в онзи трепет на въздуха на прехода между сутрешния хлад и наставащата горещина. Тази гледка, кой знае

защо, предизвика за миг в душата на Тих ведро настроение. Стори му се като че по-важна от тревогите и безпокойствата. Изпразни чашата с вино наведнъж и още с нея в ръка отмести поглед към реката и бистрата ѝ чистота.

– Ето, връщам гостуването, господарю! – се провикна Пеньо Хънеш от Беброво, който водеше дружината, докато се изкачваше към мястото, където беше царят.

– Може да не съм участвал в лова, но виждам сърна и диво прасе – отвърна Баран и додаде нарочно сериозно: – Няма да успеем днес с тях, но сме се подготвили с не по-лошо!

– Виждаш, господарю, такива покани не сме отказвали – рече с френския си акцент Кюбер.

Цялата група поздрави с поклон царя, а той им махна с ръка да се разполагат около масата.

В това време Стилиан и Баран вършеха десетки неща. Стилиан прибираще четчици, мастила и пера, а Баран нагледа селяните, които печеха шилето, и нареди на слугата да налее вино по чашите на ожаднелите гости.